

ОТГЛАСИ ОТ ВЕДА СЛОВЕНА В ЗАПАДНИТЕ РОДОПИ: ПОГЛЕД ВЪРХУ НЕПУБЛИКУВАНИ МАТЕРИАЛИ ОТ СЪВРЕМЕННИ ТЕРЕННИ ПРОУЧВАНИЯ В ГОЦЕДЕЛЧЕВСКО И ДОСПАТ¹

Миглена Христозова
Фрайбург

Преди 140 години Ст. Веркович насочва вниманието на обществеността към етнографското и фолклорното изследване на Източна Македония и известява своето „родопско откритие“ *Веда Словена*. Веднага след появата на *Древна песен за Орфей*, 1868, въпросът „дали това е Орфей“ почти изцяло измества цялостния научен интерес към сборника. Така малкото фолклористични и етнологички студии, посветени на песните, коментират именно текстовете, титуловани от Веркович на именития герой, и търсят в повечето случаи еднозначен отговор, който обаче крие рискове. Зад този на пръв поглед простицък въпрос стоят редица основни проблеми: за границата между фолклорните и литературните елементи на епоса, за взаимодействието на етносоциалното и митологичното в епическия текст, за динамичността на фолклора и вторичното фолклоризиране и не на последно място за осмислянето на епическия/митичния герой като елемент от фолклорната представа за свят в конкретно етногеографско пространство. Подобно широко проучване за Орфей в района на бившата Неврокопска кааза би отворило път към множество „тайни“, забулени в амбициозния проект на Веркович, но не е предприето.

Повод за настоящото изложение са проведените теренни проучвания през август 2008 в селата Горно Дряново и Ковачевица, Гоцеделчевско, като конкретен интерес представлява съпоставянето на текстовете от *Веда Словена*, песните за „Орфей“, с два непубликувани писмени материала от личния архив на Ибрахим (Самуил) Господев Бродягата, р. 1940 г., с. Г. Дряново, предоставени на изследователите от синовете му Мусли Ибрахимов Господев, р. 1969 г., с. Г. Дряново, учител, и Арсо Ибрахимов Господев, р. 1967 г., с. Г. Дряново, строител, както и с разказите на гореспоменатите информатори Мусли Ибрахимов Господев и Арсо Ибрахимов Господев, допълнени от сведенията на Емил Захариев Шарков, р. 1954 г., с. Г. Дряново, бивш кмет и директор на училището, и Джумиле Господева, р. 1977 г., с. Г. Дряново, учителка. Без да имат претенции за изчерпателност, представените по-долу размисли правят опит за по-комплексно изследване, като тематизират едновременно три главни проблема:

1. Изучаване на героите Орфен, Уфрен, Форлен и др. като връзка между персонажи и антропоними/топоними, фиксирани на границата между общините Гоце Делчев и Доспат;
2. Проследяване на отношението между персонаж и местни фолклорни мотиви, фиксирани в общините Гоце Делчев и Доспат;
3. Орфей и вторично фолклоризиране на Орфей в общините Гоце Делчев и Доспат.²

Материали от архива на Бродягата

В теренно проучване от август 2008 г. в с. Горно Дряново е предоставен ръкопис на Ибрахим Господев: организирани под формата на дневник бележки и разсъждения около споровете за *Веда Словена* и преданията за Орфей и Александър Македонски в Неврокопския край. Материалът е и подробен опис на топоними и археологически обекти в Гоцеделчевско.³

¹ Препечатка на първата публикация на статията (вж. Христозова 2011). Направени са малки промени и съкращения в текста.

² Тъй като при теренното проучване попадат непубликувани архивни материали от предишни експедиции в село Любча, община Доспат, е необходимо да се направи пояснението, че обект на изследване са именно землищата на села от двете общини – Гоце Делчев и Доспат.

³ Като допълнение към този ръкопис в архива на Ибрахим Господев бяха открити две тетрадки с песните от томове едно и две на *Веда Словена*, като текстовете са едновременно преписвани и преразказвани, а цитираните пасажи са и диалектично променени.

Особен интерес буди фактът, че текстът документира в известна степен организирани в района експедиции, в които Ибрахим Господев участва лично: „Съвсем наскоро в нашия печат се появиха съобщения, че е открит град Орфей, между селата Любча и Осина. Понеже аз съм един от участниците в тази първа експедиция до столицата на Орфей, искам да кажа няколко думи... Присъствувах и в официалната експедиция под ръководството на професор Александър Фол и професор Тодор Ив. Живков...“⁴

В същия архив, категоризиран като „Предания и историйки“, е запазен и друг материал, машинописна сбирка с теренни записи на Тодор Ризников от експедицията в с. Любча: разкази на 22 информатори, като във въведителните бележки на Ризников се уточнява, че става въпрос за „предания за Град Орфей от село Любча“. Записите недвусмислено са част от изследванията на изследователя за топонима и местността Орфенското, а Орфенското присъства във всички от записаните разкази. Сред тези материали прави впечатление разказът на Димитър Стефанов, който е публикуван в статията на Ризников от брой 28/84 на вестник АБВ (Ризников 1894, 28: 1,4). Систематичният обзор на материалите „Предания и историйки“ откроява следните тематични ядра:

1. Орфей, Руфи, Руфей, Орфан

Орфей с турско име Орфан

Турско променяне на името на Руфи от Руфей

Етимология на Орфенското през Руфи

2. Кой е Орфей/Руфи?

Орфей – командир, началник, кмет, първият човек на Орфенското

Голям певец

Първият певец, първият музикант на България

Възпявал планината, свирел на кавал и пеел

Руфи певец

Цар на музикантите

3. Топоним Орфенското

3.1 Прецизиране на топонима в междуселищната структура – в землищата на селата, местността Орфенското

- Между Любча и Осина по пътя Доспат – Сатовча – Неврокоп
- Орфенското (граничещи топоними): планината Карана, Любча, на запад Зайча мост и дола, по течението на Осинската река, на юг шосето Доспат – Сатовча, на изток Синаповското – Равна ливада, на север Банкалова чукар
- Орфенското като град/село
- Носи името на музиканта Орфей
- Град в Орфенското – с водопровод и канализация

3.2. Топонимия в местността Орфенското:

- Бинек таши – камък
- Легенди, свързани с Бинек таши:
Оттам Орфей яхвал коня си, хората довеждат коня му до тоя камък и той там се качва на коня си; Като яхне коня от Бинек таши, почвал да пее.
- Единствена чешма в Орфенското – чешмата на Равна ливада
- Местността Въгларницата под местността Орфенското – там се правели дървени въглища за изработване на рала
- Орфенското – ниви

⁴ Според бившия кмет и сегашен директор на училището в Горно Дряново Емил Шарков става въпрос за проведените от Тодор Ризников през 80-те години експедиции в с. Любча, общ. Доспат.

4. История на местността Орфенското

- Орфенското през римско време – койнари с предводител Руфи: „На негово място е наречена и местността“
- Гръцки град Орфей, гръцко село в Серско, преселници от Орфенското, носи същото име
- „като колиби на родопския“ град Орфей, лятно време пастирите идват на Орфенското, а през есента слизат да зимуват в Гърция
- Град Орфика и село Орфей в Гърция
- Орфенското е запалено и изгорено, преселено на мястото на сегашното село Любча

Устни разкази

Няколко разказа на информаторите Мусли Ибрахимов Господев, Арсо Ибрахимов Господев и Емил Захариев Шарков представляват интерес спрямо поставените въпроси и ще бъдат цитирани с малки съкращения:

Текст 1

Мусли Господев: Баба Скокла от Горно Дряново

Миглена Христозова: Баба Скокла?

М.Г.: Да, която е имала детенце, което се предполага, че е било със крила и са ѝ казали, нали, че ако го покаже, ако го видят човешки очи, то ще почине. И тя го криела, обаче жените любопитни, трябвало на всяка цена да го видят, какво е това детенце. И нали по предание видяли го хората, издебнали я, тя отишла я за вода, я за нещо друго, издебнали нея да я няма, да го видят детенцето и то починало.

(Мусли Ибрахимов Господев, р.1969 г., с. Г. Дряново, учител. Зап. Миглена Христозова на 12.08.2008 г.)

Текст 2

Мусли Господев: За змея, къде откраднал най-хубавата мома. Има там голям процеп, пещера е било някога, и явно с течение на годините от земетресение ли какво, насипано

Миглена Христозова: И там живеел змеят?

М.Г.: Там живеел змея, а долу в ниското му викат Ливаде, точно под градището му викат Ливаде. И там се събирали на празник, не знам точно, кой е празника, предполагам някув пролетен празник. Събират се, селото, нали хората са ходели там, да го кажем като днешните събори, са правели големи хора, играели са хоро и най-хубавата мома е водела хорото и нея е откраднал и я затворил в пещерата. И баща ѝ отишъл да я търси и тя му напълнила една торбичка с нещо и му казала: „Няма да го отваряш в никакъв случай, докато не се прибереш вкъщи, няма да го отваряш. Щото ако мъ научи змея и работата е лоша“. Тръгнал си той, обаче нали човешкото любопитство е над всичко. Решил да отвори, да види какво има в торбичката и кат погледнал, гледа въглени. Почнал да ги изхвърля. И вече кат се прибрал тука, какво останало в торбичката, малкото въглени се превърнали в злато. И тогава се усетил вече какво става и тръгнал да се връща, нали, да ги събира. Но в същото време змеят се връщал, видял по пътя разхвърлени и разбрал, че е имала посещение и я заклал, убил я и фактически там има едно такова

Джумиле Господева: Като червено петно.

М.Г.: И казват ето това е кръвта на момата. И до ден днешен.

Дж.Г.: Много голямо такова точно отгоре.

М.Х.: Какво е имало отгоре?

Дж.Г.: Отгоре е имало светилище.

(Мусли Ибрахимов Господев, р. 1969 г., с. Г. Дряново, учител, Джумиле Господева, р. 1977 г., с. Г. Дряново, учителка. Зап. Миглена Христозова на 12.08.2008 г.)

Текст 3

Миглена Христозова: *А за римляните, когато са били, разказват ли нещо старите хора?*

Мусли Господев: *Начи от старите хора нищо не можеш да чуеш, щото нашия народ в продължение на много години остава в изолация. Тълкувание само едно, нали това са приказки, дет съм ги слушал от покойния Тодор Ризников, от баща ми. Значи това не е случайно, чи Родопите, единствената непокорна планина, още в античността е била заселена от наши. И начи нещата наклонят натам, чи възможно е тва да е останал тракийски народ, местен народ, който е дошъл да живее тук, както скалните хора. Но това е само, нали, предположение, доказателства тука, нали те вече археолозите го знаят, има открити шлемове, некрополи. (...)*

М.Х.: *А нещо разказва ли се кой е бил първи тук?*

М.Г.: *Не, не. Не можеш да се знае, щото начи като е селото има поне 10-15 антични селища и вече кат тръгнеш по Балкана е пълно с антични селища. Нали малки антични селища.(...)*

Емил Шарков: *Ми ние сме стигали до извода 450-а година. (...)*

М.Г.: *Начи според нас истината се крие в самата си история на България. Само трябва да се четат между редовете.*

Арсо Господев: *Нали има по турските архиви?*

М.Г.: *Абе доколкото знам, те турските архиви май и са продадени за вторични суровини. Иначе официалната версия е, че нашето село е на около двеста и няколко години. Значи аз това съм го слушал от баща ми и от бай Тодор. Знае се историята на Ковачевица – 500 години, знае се Лецен откъде иде, а нашето е много по-старо от тяхното. И фактически, да де това официалното, преселени отнякъде са дошли тука и заселени къде... Четем ги тез нища, но не е възможно туй примерно помашкия народ в България да живее, да са присели само в Родопите. То няма логика. Те ако са преселници, те ще заселят част от Родопите, ще идат да кажем в Пирин, а тука остава компактен народ само в Родопите.*

М.Х.: *И с какво се обяснява това, че остават в Родопите?*

М.Г.: *Ами тва ви казвам чи, тва го пише и в историята, само чи трябва да се четат между редовете. Те обясняват в историята на България. Когато идват римляните и трепят варварските племена, част от траките остават, нали по-богатите вечи се преспособяват към тяхния начин на живот, а останалия народ бяга в Балкана, крие се. И трябва да разсъждаваме тука оттук насетне. Не може тук от нищото да са появи нещо. А един народ не може просто така да изчезне, да отиде в нищото.*

А.Г.: *Не са искали да бъдат роби.*

М.Г.: *Иначе всеки се опитва да пробута няква версия. Турците се опитват да пробутат тяхна версия, излезе и едно издание италианците и те се опитват да ни причислят към тях, чи сме останали от римски войски някви. Да кажем България казват, че от север славянски племена са населили Родопите. И всеки гледа да пробута неговата версия. А никой не иска да каже истината, защо е така.*

М.Х.: *Това за помашкия народ като цяло?*

М.Г.: *Да бе...*

(Мусли Ибрахимов Господев, р.1969 г., с. Г. Дряново, учител, и Арсо Ибрахимов Господев, р. 1967 г., с. Г. Дряново, строител, Емил Захариев Шарков, р. 1954 г., с. Г. Дряново, бивш кмет и директор на училището. Зап. Миглена Христозова на 12.08.2008 г.)

За отношението между персонаж, антропоним и топоним

В изследването си за споровете около автентичността за *Веда Словена* М. Беновска препраща към предложената от М. Дринов интерпретация на Орфен/Юрфен от гръцката дума сирак и към думата Орфана в речника на Н. Геров, изведена като сирота (Беновска 1997: 473). Към антропонима Орфан, който се среща в северната половина на Неврокопската котловина, Ковачевица и Горно Дряново, в християнски и мохамедански среди, насочва и К. Рангочев (Рангочев 2006: 150). Засвидетелстван е от информатора Веселин Александров Хаджиангелов, който има съученик Орфан от Горно Дряново (пак там). Не на последно място препратка към конкретен антропоним е и разказът на информаторката Татяна Илиева Жерева, р. в гр. Гоце Делчев, учителка, която предава родовата история на своя мъж Орфан и наследяването на името от 11-годишния им внук Орфан, а интересен момент представлява историята за пренасянето на името Орфан в Гоцеделчевско:

Таня Жерева: Орфан е гръцко име, идва от Орфанския залив. И тук някога дюлгерите са ходели в Беломорието, Драма, Кавала и са ходели да строят. И техният кръстник, на моят съпруг всъщност, на родителите, е бил дюлгерин. Идва тука и му слага името Орфан, което значи сирак, да, от гръцки означава сирак. Има двама Орфановци тука, другия не го познавам. Орфанския залив е между Кавала и Солун.(...)

Миглена Христовова: А защото са дошли оттат и са пренесли името, затова ли го кръщават Орфан?

Т.Ж.: Да, защото... Не, те са било там точно на Орфанския залив, строяли са, а срещано е това име в Гърция и просто са решили, че тук, може би им се струвало доста екзотично така, несрещано, и го кръщават Орфан, обаче Орфански залив [обяснява промяната на ударението, ударението е дадено с bold], нали знаете, че в българския език се променя. Аз дори първо като се запознах, мислех, че е турско име, правех съпоставка Орфан, нали Орфан е турско. А родът е Жереви, от Ковачевица е рода, всъщност те са преселници, те са албанци от тъзи Македония там, от Западна Македония, да.

(Татяна Илиева Жерева, р. в гр. Гоце Делчев, учителка, Зап. Миглена Христовова на 11.08.2008 г.)

Записите на Тодор Ризников, систематизирани по-горе, преосмислят възможно взаимодействие между персонаж и топоним – локализиране в конкретно етногеографско пространство, местността Орфенското⁵. Прави впечатление обаче, че в текстовете на песните, публикувани във *Веда Словена*, не присъстват като топоними нито Орфенското, нито пояснителни топоними като многократно споменатия Бинек таши (вж. систематиката по-горе). От друга страна, чрез фиксирането на имената Руфи и Руфей в записите се допълва редицата от имена – персонажи Орфен, Уфрен, Форлен.

За отношението между персонаж и местни фолклорни мотиви

1. Героят музикант и градоначалник. Двата мотива се появяват винаги заедно – както в текстовете на песните от *Веда Словена*, така и в записите на Ризников⁶. В песните геройт Урфен, Форлен, Уфрен и т.н., който е един от малкото персонифицирани крале в цялостния състав на сборника, е осмислен по два модела: в митичен план като наследник, който ще засели цялата земя, и съответно като медиатор между богове, демони, хора, или чрез вграждането му в мотива за преселението, един от най-разпространените мотиви във *Веда Словена*, който отвежда към етносоциално осмисляне на ролята на героя-медиатор-крал. В записите на Ризников, както и в дневника на Бродягата няма разгърнат митологичен мотив, но възприемането на Орфенското се осъществява чрез динамичната формула за преселение, преместване на Орфенското, съществуването на два града Орфей – в България и Гърция, летен и зимен град и т.н.

2. Особено впечатление прави композицията на песните от *Веда Словена*, която вплита множество приказно-митични мотиви: раждане-чудо (син на слънцето, стара майка ражда като по чудо и др.), лошо-добро предсказание, новородено със свръхчовешки способности – ражда се с криле и със свирка, търсене на булка в далечна земя – три сестри и третата е избраницата, скрита булка в пещера или зандан, змиеборство, сватба, заселване/строеж на град. Сред тях интересен е мотивът за детето, раждащо се с криле, към което насочва първо

⁵ Топонимът, който е локализиран между селата Любча и Осина, както и двете села, не присъстват в изследването на Йордан Иванов за Неврокопския район (вж. Иванов 1966). От друга страна Орфено в Гърция е засвидетелствано в проучването на Васил Кънчов за Серско (вж. Кънчов 1900: 196).

⁶ За мотива градоначалник – строеж на град вж. Симеонова 2007. Натат препраща и извеждането на етимологията на Орфенското от Орфей в разказите, записани от Тодор Ризников. Мотивът за необикновения музикант, който омайва със своята музика хора, животни и природа, отвеждат към митичния Орфей, познат от гръцките източници. Но също така не трябва да се пренебрева и фактът, че именно този мотив – пеене, свирене, омайване, е често срещан в българския фолклор. Анчо Калоянов тематизира в своето изследване за старобългарското шаманство този мотив, като свързва заварени палеобалкански традиции, между които Орфей, с постепенно наслагване на елементи от други етнокултурни кръгове (вж. Калоянов 2003: 216-244).

Лучия Антонова, като подсказва за образа на Релью крилати от героичния епос (Антонова: електр. публ.). Към местно разпространение на този мотив отвежда и първият разказ на информатива Мусли Господев – за детето на баба Скокла, което се родило с криле, текст 1. А към мотивите за търсене на булка, скрита булка, противопоставяне на герой и змей насочва и вторият разказ на същия информатор – предание за змея и откраднатата булка, текст 2.⁷ Освен мотива за крилатия герой, който отвежда към възможни връзки с епоса в разказите, записани от Тодор Ризников, откриваме и други препратки, а именно преданията за Бинек таши. Възможните етимологии извеждат името от тур. (<араб.) *bina* 'сграда, постройка' или от тур. *binek* – 'ездитно животно' (срвн. тур. бинек таш 'камък, върху който стъпвал ездачът при качване на коня') (Геров 1975: 41; Моллов 2002), а конкретната легенда за Орфей, който стъпва на Бинек таши, недвусмислено намира съответствие в редове от една кралимарковската песен: „та си стана, коне си оседла,/ оседла го Марко, обружа го,/приведе го на бинек ташиа,/та си Марко коне возседнало, (...)“ (Юнашки песни 1961,1: 208). Не на последно място трябва да се отдели внимание и на структурния елемент от песните, който извежда Харапина/Турцка крале като основен противник, конкурент, равен юнак на Урфен/Уфрен/Форлен и потвърждава характерното етническо противопоставяне и осмисляне на героя в епическия текст.⁸

Орфей и вторично фолклоризиране

По повод заместването на Орфан с Орфей К. Рангочев въвежда термина онимна аберация, като проблематизира по този начин външната намеса на Веркович в текстовете на песните (Рангочев 1995: 150). Подобна намеса може да се предположи и в работата на Тодор Ризниковъв повече от 100 години след Веркович, като в записаните от него разкази на информатори едновременното присъствие на *Орфенското* и *град Орфей* буди основателен скептицизъм. Трайното враждане на Орфей в районите около Гоце Делчев и Доспат добива обаче в контекста на многобройните археологически разкопки нови измерения. Ако в разказите от Западните и Средните Родопи преобладават фолклорните легенди и предания за римляните като народ, предшестваш българите в Родопите, то тук, и специално сред българите-мохамедани, все повече започва осмисляне на тракийското потекло. Недвусмислен в това отношение е разказът на Мусли Господев, Арсо Господев и Емил Шарков, текст 3. Затова засилването на митологемата Орфей, а може би дори нейното вторично фолклоризиране не трябва да се изключва от цялостното разглеждане на фолклорни модели в тези райони. Това вторично фолклоризиране е обаче по-скоро доказателство за динамичността на фолклора, отколкото аргумент срещу автентичността на песните от *Веда Словена*.

Заклучителна бележка

Изследването на „песните за Орфей“ в конкретно етногеографско пространство – в районите около Гоце Делчев и Доспат, насочва към паралелното враждане на фолклорни и литературни мотиви и модели, фиксира паралелното съществуване на Орфей, Орфан, Орфен и пр. като персонаж от фолклорен или квазифолклорен текст, антропоним и топоним и сигнализира за мислената като процес фолклорна представа за свят. Широкото четене на кода Орфей обединява същевременно редица епически механизми, фабулни и мотивни връзки и осветлява по този начин редица модели, характерни за сборника *Веда Словена*.

⁷ Но освен към приказни мотиви този разказ насочва индиректно и към гръцките фабули за връщането на Орфей от подземния свят, разделянето на Орфей от Евридика, вариации на които според Момчил Чолаков се срещат в Средните Родопи (вж. Чолаков 1993).

⁸ Персонификация на героя и етническо противопоставяне: вж. Рангочев 1995.

Цитирана литература

- Антонова: електр. публ.:** Антонова, Л. За лексикалните особености на песните от сборника „Веда Словена“. – В: <http://www.bultreebank.org/veda/lingvbg.htm> (15.09.2014).
- Беновска 1997:** Беновска, М. Хроника на спора за „Веда Словена“ – В: Веда Словена. Т.2. Съст. Борис Христов. С.
- Геров 1975:** Геров, Н. Речник на българския език. Т.1. С.
- Иванов 1996:** Иванов, Й. Местните имена в Гоцеделчевско (Неврокопско). С.
- Калоянов 2003:** Калоянов, А. Певците на шаманския космос. – В: Старобългарските шамани. С.
- Кънчов 1900:** Кънчов, В. Македония. Етнография и статистика. С.
- Моллов 2002:** Моллов, Т. Българската сотириологична концепция от края на X и началото на XI век. – В: Мит – епос – история. Варна.
- Рангочев 2006:** Рангочев, К. „Веда Словена“ и Михаил Арнаудов. – В.: Академик Михаил Арнаудов – ученият и творецът. Съст. Албена Георгиева, Веселка Тончева и др. С., 147-151
- Рангочев 1995:** Рангочев, К. Епос и етногенез I. – В: Анали 1-2, С., 114-125.
- Ризников 1984:** Ризников, Т. "Орфенското": първи находки. – В: АБВ, бр. 28.
- Симеонова 2008:** Симеонова, Г. „Първа града“ – абсолютното начало или поредното начало (по текстове от том първи на „Веда Словена“. – В: Етнология на пространството. Част втора. Годишник на асоциация Онгъл, том 6, С., 21-35.
- Христозова 2011:** Христозова, М. Отгласи от Веда Словена в Западните Родопи: Непубликувани материали от съвременни теренни проучвания в Гоцеделчевско и Доспат. – В: Годишник на Асоциация „Онгъл“. Т.9. С., 17-29.
- Чолаков 1993:** Чолаков, М. Отглас от мита за Орфей и Евридика в Средните Родопи. – В: Балканистичен форум, С., бр.3.

ECHOES FROM *VEDA SLOVENA* IN THE WEST RHODOPE: A CRITICAL VIEW ON SOME UNPUBLISHED MATERIALS FROM CONTEMPORARY FIELD STUDIES IN THE REGIONS OF GOTSE DELCHEV AND DOSPAT

Miglena Hristozova
Freiburg, Germany
Abstract

This article sheds a new light on the “Songs about Orpheus”, the most controversial texts from the famous collection *Veda Slovena*, and shows some new unpublished materials, found by the field studies in the villages of Gorno Drjanowo and Kovachevica in August 2008. The study emphasizes the relationship between characters and anthroponyms/toponyms, between characters and local folklore motifs, located in the regions of the towns of Gotse Delchev and Dospat, and suggests some new tendencies of secondary folklorization of Orpheus there as well. The wide interpretation of Orfeus/Orphen/Orphan as a folklore code gives the opportunity to find out typical epic mechanisms of *Veda Slovena* and approaches on the other hand some elements of the local folklore mentality.